TARTU MART REINIKU KOOL

TRIIN KUUSK

8.D

LINOOLLÕIGE MART REINIKU KOOLI HOONEST 1930. AASTATEL

JUHENDAJA HELLE SAUE

SISSEJUHATUS

Minu loovtöö on linoollõige Tartu Mart Reiniku Kooli vanemast koolihoonest, mis põhineb fotol 1930. aastatest.

Üks põhjuseid, miks valisin linoollõike tehnika, on see, et mu hobi on kunst ja joonistamine. Linoollõige on uus ja huvitav tehnika, mida ma polnud seni proovinud. Teine põhjus on see, et linoollõige kui graafikaliik aitab tähelepanu pöörata vana koolihoone arhitektuurile ja selle erinevatele ehitusjärkudele.

See on üks väheseid teadaolevaid fotojäädvustusi 1930. aastatest Mart Reiniku Kooli hoonest. Näiteks võib tähelepanelikul vaatlemisel märgata nii vanal fotol kui ka tänapäeval, kuidas koolihoone kahte korrust eraldab katusekarniis. Katusekarniis fassaadi keskosas viitab ajale, kui kool oli veel ühekorruseline. Lisaks leidub 1930. aastatest pärineval fotol koolihoonet ümbritsev puidust piirdeaed koos väravaga. Piirdeaeda tänapäeval enam pole. Hoone teise korruse aknad on oluliselt suuremad esimese korruse omadest, kuid samas on juurdeehitusel oluliselt arvestatud maja fassaadi algse välimusega. Sarnane on nii kasutatud materjal (punane tellis) kui ka akende paigutus.

Kuna meie koolihoone vanema osa moodustavad algne ehitis ja sellele lisandunud juurdeehitis, siis nimetan neid raportis edaspidi 1. ja 2. ehitusjärguks. Koolihoonele hiljem lisandunud juurdeehitist, nn uut maja, nimetan 3. ehitusjärguks.

Loovtöö uurimusliku osa koostamisega avastasin seniteadmata fakte Mart Reiniku Kooli hoone ehitusajaloo kohta. Seega annab minu töö ka uusi teadmisi meie kooli ajaloost. Linoollõike ühe tõmmise soovin raamituna kinkida oma koolile 130. aastapäevaks, mis on 2019. aastal.

SISUKORD

SISSEJUHATUS 1
1. TÖÖ KÄIK 3
1.1. Töö areng 3
1.2. Linoollõike valmistamine 4
2. ÜLEVAADE MART REINIKU KOOLI HOONE AJALOOST 7
3. ARHITEKTID 12
3.1. Reinhold Ludwig Ernst Guleke (1834–1927) 12
3.2. Artur Kirsipu (1897–1984) 12
3.3. Arnold Matteus (1897–1986) 13
KIRJANDUS 14
LISA 1. MART REINIKU KOOLI HOONE 1. EHITUSJÄRK 15
LISA 2. MART REINIKU KOOLI HOONE 2. EHITUSJÄRK 22
LISA 3. MART REINIKU KOOLI HOONE 3. EHITUSJÄRK 28
LISA 4. LINOOLLÕIGE „TARTU IX ALGKOOL“ 29

1. TÖÖ KÄIK

1.1. Töö areng

Linoollõike aluseks olev ajalooline foto Tartu IX Algkoolist pärineb Eesti Kultuuriloolise Arhiivi (edaspidi EKLA) fotokogust[1]. Fotol on jäädvustatud koolihoone valminud juurdeehitus (2. ehitusjärk) ja tollal kandis kool nimetust Tartu IX Algkool.

Foto 1. Tartu IX Algkool. EKLA B-35-100

Minu töö juhendaja õp Helle Saue andis mulle juhiseid töö uurimusliku osa koostamise kohta, juhendas linoollõike tehnika ja värvide osas ning leidis võimaluse trükkida tõmmised Eesti Trüki- ja Paberimuuseumis. Juhendaja aitas mul leida ka töövahendid: linooli ja linoolinoad. Töö arengust ja leitud arhiivimaterjalidest andsin juhendajale ülevaate kolmel korral. Linoollõike valmimise protsessiga oli juhendaja rahul, lisaks sain temalt häid nõuandeid töö raporti koostamiseks.

Selleks, et oma tööd paremini teha, soovisin leida veel lisamaterjali ja -infot, mis võiksid sisaldada põnevaid fakte koolimaja ehitusajaloo kohta. Selleks tutvusin Mart Reiniku Kooli hoone ajalugu puudutavate allikate ja kirjandusega, mis leiduvad erinevates raamatukogudes ja arhiivides. Koolihoone ehitusajalooga seonduvate kavandite ja projektide koopiad on esitatud loovtöö raporti lisades.

[1] Foto Tartu IX Algkoolist. EKLA B-35-100.

Kõige huvitavamat materjali koolihoone ehitamise kohta leidub Tartu Linnavalitsuse linnaplaneerimise ja maakorralduse osakonna arhiivis (edaspidi TLV) ja Eesti Ajalooarhiivis (edaspidi EAA).

Tartu Linnavalitsuse linnaplaneerimise ja maakorralduse osakonna arhiivis säilitatakse erinevaid jooniseid peamiselt Tartu IX Algkooli maja juurdeehituse plaanidest ja projektidest. Juurdeehitise kavandid on allkirjastanud arhitekt Artur Kirsipu[2]. Seega on meie koolihoone 2. ehitusjärk Artur Kirsipu looming. Selle fakti ilmnemine on meie kooli ehitusajaloo jaoks väga oluline, sest aitab parandada meie teadmisi kooli ajaloost. Seega osutub eksiarvamuseks siiani kooli ajalugu käsitlevates materjalides (ja ka Mart Reiniku Kooli kodulehel internetis) levitatud info, et algkoolimaja juurdeehitise projekteeris Arnold Matteus.

Tartu Linnavalitsuse linnaplaneerimise ja maakorralduse osakonna arhiivimaterjalide hulgas avastasin algkoolihoone kavandite juurest ka joonised koolimaja 1. ehitusjärgu kohta, kui kool oli 1-korruseline hoone.[3] Need joonised pärinevad 1900. aastast. Algse projekti koostaja nimi ei ole teada, kuid hilisemad projekti muudatused on teinud Tartu Üikooli arhitekt Reinhold Ludwig Ernst Guleke (edaspidi R. Guleke). Ajalooarhiivis puuduvad joonised koolihoone 1. ehitusjärgu kohta.

Eesti Ajalooarhiivis ja Tartu Linnavalitsuse linnaplaneerimise ja maakorralduse osakonna arhiivimaterjalide hulgas on säilinud nii R. Guleke kui ka A. Kirsipu joonised koolimaja kõrvalhoone kohta.[4] Pole aga teada, kas kõrvalhoone nende projektide järgi ka valmis.

1.2. Linoollõike valmistamine

Linoollõige on graafikatehnika, kus joonise trükkimise aluspinnana kasutatakse linooli. Tegemist on kõrgtrükiga, paberile jätavad jälje värviga määritud trükiplaadi kõrgemad osad. Joonise need osad, mis tahetakse trükkimise käigus trükivärvist puutumata jätta, lõigatakse linoollõikenugadega välja. Mina kasutasin oma töö tegemiseks viies erinevas suuruses nuge.

Linool on materjalina pehme ja seda on lihtsam lõigata kui puitu. Seejuures tuleb arvestada, et pärast trükkimist jääb kujutis võrreldes linoolile lõigatuga peegelpilti. Foto põhjal tehtud linoollõike korral tuleb eelnevalt pöörata foto peegelpilti. Mina pidin linoollõike tegemisel toimima samamoodi. Nagu näha juuresolevalt fotolt, oli mul kasutada digitaalne ja suurendatud koopia koolimaja vanast fotost, mille pöörasin peegelpilti, et kujutise tõmmis tuleks õiget pidi. Väljatrükitud peegelpildis kujutise kontuurid kandsin kopeerpaberi abil linoolile.

---

[2] Tartu IX Algkooli juurdeehituse plaanid ja projektid. EAA 3505-1-17.
[3] Vt Lisa 1, fotod 1–6. Mart Reiniku Kooli hoone 1. ehitusjärk.
[4] Tartu IX Algkooli kõrvalhoone joonised. TLV, Aia tn 48 Algkool; EAA 3505-1-17. Vt ka lisa 1, fotod 7—8: Koopiad algkoolimaja kõrvalhoone ehitusprojektist, 1901–1903. Arhitekt R. Guleke; Koopiad algkoolimaja kõrvalhoone ehitusprojektist, 1930ndad. Arhitekt A. Kirsipu.

Foto 2. Töö autor kandmas kujutise kontuure kopeerpaberi abil linoolile (Kuusk, 2018)

Linoolile lõigatud kontuurid kaetakse ühtlaselt trükivärviga ja kokkupuutes paberiga jätab linool sellele trükijälje. Trükkida saab nii käsitsi kui ka spetsiaalsete trükipresside abil. Linoollõike tehnika teeb huvitavaks see, et ühest kujutisest saab teha palju tõmmiseid. Kasutades erinevaid värve, on võimalik trükkida mitu erinevat tõmmist. Mitmevärvilise teose saamiseks kasutakse mitut plaati ja mitut trükivärvi.

Mina valisin oma linoollõike tõmmise värviks punakaspruuni tooni, mis on kõige lähedasem telliskivipunasele. Sellega soovisin rõhutada koolimaja vana osa telliskiviarhitektuuri. Oma töö tõmmised valmistasin Eesti Trüki- ja Paberimuuseumis koos õpetaja Helle Sauega.

Loovtöö tegemise protsess oli põnev ja möödus takistusteta ning tulemusega olen väga rahul. Töö loomingulise osa tegemisega õppisin lõikama linooli ja tõmmiste valmistamist. Töö uurimusliku osa ja raporti ettevalmistamisel avastasin arhiivimaterjalidest uusi fakte meie kooli ehitusajaloo kohta. Samuti leidsin uut ja huvitavat materjali kooli rajaja Mart Reiniku ja tema poja Endel Reiniku kohta. Need uued teadmised, mida sain loovtöö tegemisel arhiiviskäikudelt, aitavad loodetavasti kaasa meie kooli ajaloo paremale tundmisele ja laiemale tutvustamisele.

Foto 3. Töö autor trükkimas tõmmiseid spetsiaalse trükipressiga Eesti Trüki- ja Paberimuuseumis (Kuusk, 2018)

2. ÜLEVAADE MART REINIKU KOOLI HOONE AJALOOST

Mart Reiniku Kooli asutamisaeg on 1889. aasta, kui Tartusse asutas uue kooli tuntud kooli- ja aiandustegelane Mart Reinik (1862–1940).[5] Temast sai kooli esimene juhataja (1889–1929). Kool kandis aastatel 1889–1917 nime Jurjevskoje I pravitelstvennoje natsalnoje utsilistse (Tartu I Kroonualgkool).[6]

Tsaarivõimu seaduste järgi oli Eestis alates 19. sajandi keskpaigast kehtiv 3-aastane koolikohustus.[7] Seepärast avati ka Mart Reiniku kool 1-klassilise 3 õppeaastaga õppeasutusena. Koolis õppisid ainult poisid ja õppetöö toimus vene keeles. See oli seotud 1887. aastast alguse saanud venestamispoliitikaga Eestis, mis nõudis, et õppetöö toimuks vene keeles.

Õppetöö korraldamise äsjaasutatud nn Reiniku koolis muutis raskeks asjaolu, et õpperuume tuli jagada Tartu Linnakooliga. Koolil puudus omaette hoone. Mart Reiniku eestvedamisel alustati 1901. aastal koolile linnavalitsuse toetusel oma hoone ehitamist. See oli üks esimesi algkooli jaoks ehitatud hooneid Tartus. Nagu raporti 1. peatükis juba märkisin, on koolihoone algse projekti koostaja nimi tundmatu, kuid hilisemad projektimuudatused on teinud Tartu Ülikooli arhitekt R. Guleke. Jurjevskoje I pravitelstvennoje natsalnoje utsilistse *(*edaspidi Tartu I Kroonualgkooli) hoone projekt valmis 1900. aastal. Eesti Ajalooarhiivis on hoone ehitusajaloo kohta säilinud koosolekute protokollid (vt foto 4).

[5] Tartu IX Algkooli seadusandlikud aktid, aruanded, kirjavahetus, ringkirjad, juhendid, määrused 1889 – 1905. EAA 3505-1-4.
[6] Tartu IX Algkooli õpilaste nimekirjad, 1889–1905. EAA 3505-1-2.
[7] Andresen, 1930–1940, lk 7.

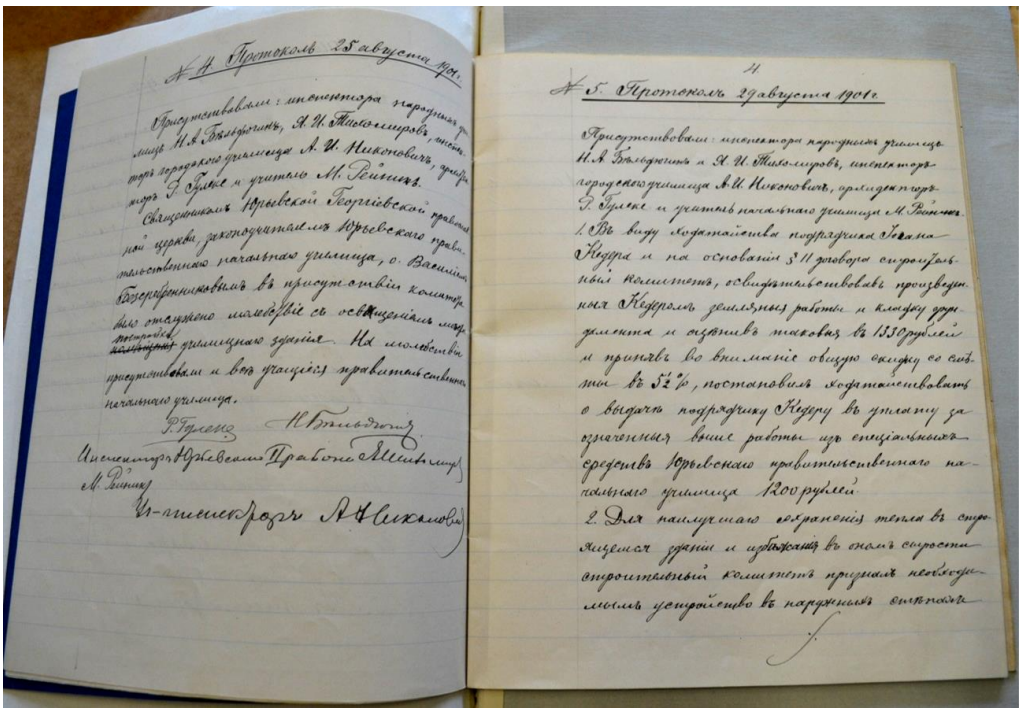

Foto 4. Lehekülg protokollide raamatust Jurjevskoje I pravitelstvennoje natsalnoje utsilistse (Tartu I Kroonualgkooli) hoone ehitamise kohta. Protokollile on teiste hulgas alla kirjutanud arhitekt R. Guleke ja koolijuhataja Mart Reinik. EAA 3505-1-17

Aia tänaval valmis ühekordne telliskivist Tartu I Kroonualgkooli hoone Tartu Ülikooli õppehoone kõrvale 1902. aastal. See on praeguse nn vana maja esimene korrus.[8] Õppetöö algas uues koolimajas 1903. aasta sügisel.

Alljärgneval fotol on väljavõte Eesti Ajalooarhiivi materjalidest, kus säilitatakse kooli vastuvõetud ja lõpetanud õpilaste nimekirju. Nimekiri koosneb lahtritest, kus vasakult paremale leiab järgmise info: 1. järjekorra number; 2. õpilase perekonna-, ees- ja isanimi; 3. päritolu; 4. usk; 5. kooliaste, millises õpib; 6. vastuvõtmise aeg; 7. kuidas õpetati enne kooli astumist; 8. vanemate elukoht; 9. õpilase elukoht linnas; 10. dokumendid; 11. lahkumine koolist.

[8] Vt Lisa 1, fotod 1--6. Koopiad Mart Reiniku Kooli hoone 1. ehitusjärgust.

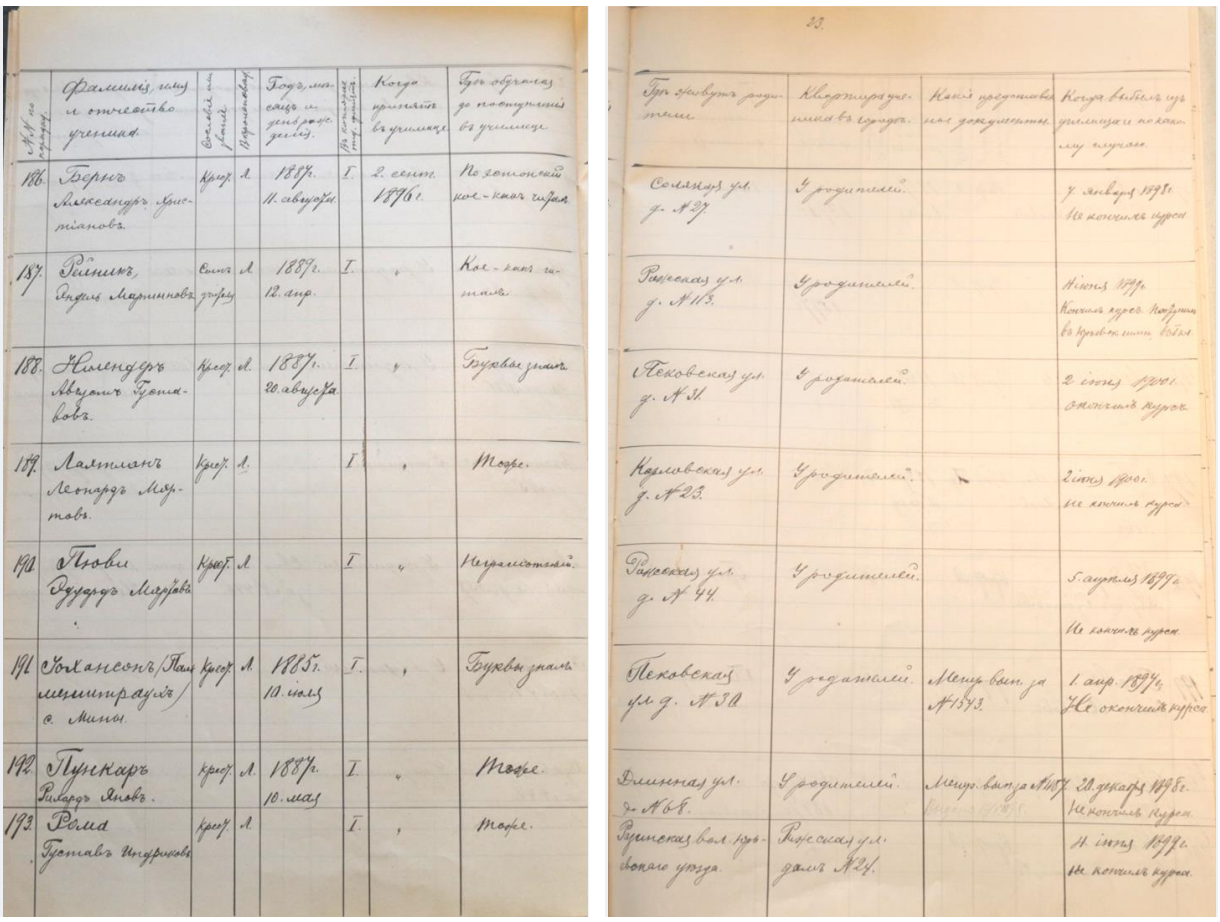

№ по порядку	Фамилія, имя и отчество ученика	Вѣроисповѣд.		Годъ, мѣсяцъ и день рожденія		Когда принятъ въ училище	Гдѣ обучался до поступленія въ училище
186.	Бернъ Александръ Христіановъ	Прав.	Л.	1887 г. 11. августа	I.	2. сент. 1896 г.	По домашней кое-какъ читал.
187.	Рейникъ, Эндель Мартиновъ	Вѣрн.	Л.	1887 г. 12. апр.	I.	"	Кое-какъ читалъ.
188.	Нилендеръ Августъ Громовъ	Прав.	Л.	1887 г. 20. августа	I.	"	Буквы знаетъ
189.	Лаллманъ Леонардъ Мартовъ	Прав.	Л.		I.	"	Тоже.
190.	Пювп Эдуардъ Мартовъ	Прав.	Л.		I.	"	Неграмотный.
191.	Іохансонъ (Пом. мунтраусъ) о. Мина	Прав.	Л.	1885 г. 10. іюля	I.	"	Буквы знаетъ
192.	Пункаръ Рибардъ Яновъ.	Прав.	Л.	1887 г. 10. мая	I.	"	Тоже.
193.	Ромм Густавъ Петровъ	Прав.	Л.		I.	"	Тоже.

Гдѣ живутъ родители	Квартирадержатель въ городѣ.	Какіе представлены документы.	Когда выбылъ изъ училища и по какому случаю.
Соляная ул. д. № 27	У родителей.		7. января 1898 г. Не окончилъ курса
Рижская ул. д. № 113.	У родителей.		1 іюня 1899 г. Окончилъ курсъ. Поступилъ въ Кривенк. гимн. въ 6 кл.
Псковская ул. д. № 31	У родителей.		2 іюня 1901 г. окончилъ курсъ.
Кадриовская ул. д. № 23.	У родителей.		2 іюня 1901 г. не окончилъ курса
Рижская ул. д. № 44.	У родителей.		5 августа 1897 г. Не окончилъ курса.
Псковская ул. д. № 50	У родителей.	Метр. вып. за № 1573.	1 апр. 1897 г. Не окончилъ курса
Длинная ул. д. № 6.	У родителей.	Метр. вып. за № 157	20 декабря 1898 г. Не окончилъ курса.
Рижская вол. Кубаного уезда.	Рижская ул. домъ № 24.		11 іюня 1899 г. Не окончилъ курса.

Fotod 5–6. Väljavõte kooli vastu võetud õpilaste nimekirjadest 1889–1905. EAA 3505-1-2

Kooli vastu võetud ja lõpetanud õpilaste nimekirjadest selgub, et Tartu I Kroonualgkoolis õppis ka koolijuhataja Mart Reiniku poeg Endel Reinik (sissekanne nr 187). Endel Reiniku kohta saame nimekirjadest teada, et ta asus kooli 1. astmes õppima 7-aastaselt 1896. aastal; oli luterlane; oskas lugeda; elas Tartus Puiestee tänaval; lõpetas kooli 1899. aastal.[9]

[9] Kooli vastu võetud õpilaste nimekirjad 1889–1905. EAA 3505-1-2.

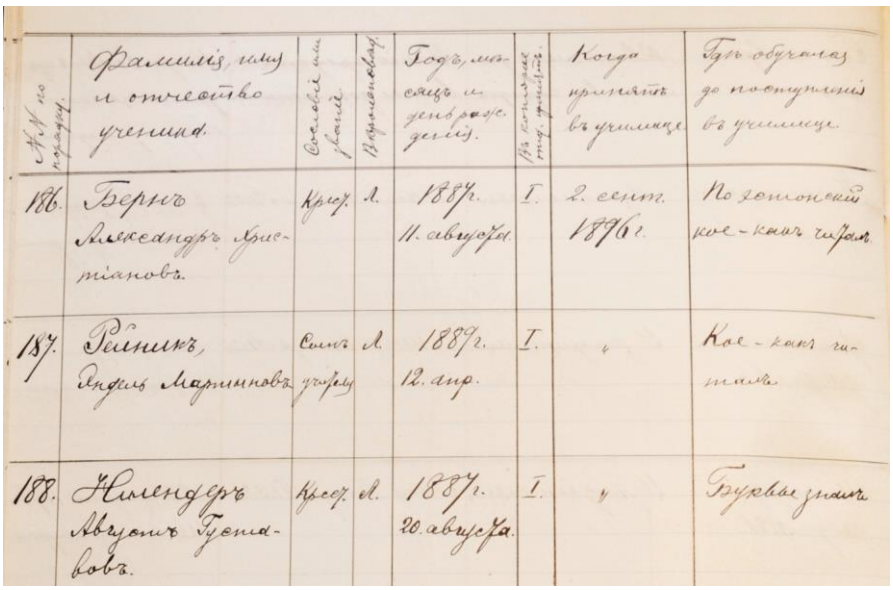

№ по порядку.	Фамилія, имя и отчество ученика.	Сословіе или званіе.	Вѣроисповѣд.	Годъ, мѣсяцъ и день рожденія.	Въ которомъ году принятъ.	Когда принятъ въ училище.	Гдѣ обучался до поступленія въ училище.
186.	Бергъ Александръ Христіановъ.	Крест.	Л.	1887 г. 11. августа.	I.	2. сент. 1896 г.	По домашней кое-какъ читалъ.
187.	Реинъ, Андель Мартиновъ	Сынъ учителя	Л.	1887 г. 12. апр.	I.	"	Кое-какъ читалъ.
188.	Александръ Августовъ Гуковъ.	Крест.	Л.	1887 г. 20. августа.	I.	"	Буквы зналъ.

Foto 7. Väljavõte kooli vastu võetud õpilaste nimekirjadest 1889–1905. Sissekanne nr 187 on koolijuhataja Mart Reiniku poja Endel Reiniku kohta. EAA 3505-1-2

Asutamisest alates kujunes Reiniku koolist Tartu linna ja selle ümbruskonna eesti rahvusest lihtrahva laste kool. Kui Eesti Vabariik 1918. aastal iseseisvus, nimetati kool ümber Tartu Linna VIII Algkooliks. Kogu riigis mindi üle eestikeelsele haridusele. Muudatused tehti ka Reiniku koolis. Venekeelse õppetöö asemel jätkati nüüd emakeeles, koolis hakkasid õppima aeglasemalt edasijõudvad poisid. Valitsuse määrusega pikenes õppetöö algkoolides neljale aastale[10]. Sellisena püsis kool 1929. aastani. Kogumiku ,,Eesti algkoolid“ (2006) andmetel oli 1923. aastaks Tartus 6 poeglaste-, 6 tütarlaste- ja 6 ühiskooli[11].

Seoses uue koolireformiga, millega muudeti 1930. aastast kohustuslikuks kuueklassiline algharidus, kasvas õpilaste arv koolis[12]. See tekitas Reiniku koolis vajaduse suuremate ruumide järele. Aastatel 1929–1931 ehitati arhitekt Artur Kirsipu projekti alusel senisele ühekordsele hoonele peale teine korrus.[13] Lisaks ehitati välja keldrikorrus, uued klassiruumid ja avarad trepikojad ning mansardkorrus. Kool sai ka võimla (praegune nn väike saal). Muudatuste järel hakkasid koolis õppima ka tüdrukud ning kooli nimi muudeti Tartu Linna IX Algkooliks. Kool tegutses sellisena 1941. aastani.

Teise maailmasõja ajal tegutses kool Kesk tänaval. 1. novembril 1944 jätkus õppetöö taas oma koolimajas. 1944.–1949. aastani kandis kool nimetust Tartu 4. Mittetäielik Keskkool. Nõukogude ajal kandis kool erinevaid nimetusi, mida mõjutasid muudatused seoses õppeaja pikenemisega kohustuslikus põhihariduses: aastatel 1949–1953 tegutseti Tartu 4. Seitsmeaastase Koolina; aastatel 1953–1961 Tartu 10. 7-aastase Koolina; aastatel 1961–1971 Tartu 10. 8-klassilise Koolina.

[10] Andresen, L, lk 12.
[11] Andresen, L, lk 345.
[12] Andresen, L, lk 12, 15.
[13] Mart Reiniku Kooli koduleht, 2018

1971. aastast muudeti senine algkool keskkooliks. Kuna õpilaste arv suurenes, vajati ka rohkem ruumi. 1971. aastal valmis koolile juurdeehitus arhitekt Arnold Matteuse projekti järgi.[14]

1997. aastal muudeti senine Tartu 10. Keskkooli nimetus kooli asutaja mälestuse jäädvustamiseks Tartu Mart Reiniku Gümnaasiumiks. 2011. aastast muudeti kool põhikooliks ja sellest ajast nimetatakse kooli Tartu Mart Reiniku Kooliks.

[14] Mart Reiniku Kooli koduleht, 2018

3. ARHITEKTID

3.1. Reinhold Ludwig Ernst Guleke (1834–1927)

Reinhold Ludwig Ernst Guleke oli Eestis tegutsenud baltisaksa arhitekt ja Tartu Ülikooli arhitekt (1881–1906). R. Guleke projekteeritud on mitmed ülikooli õppehooned, korporatsioonide Estonia ja Livonia konvendihooned, üliõpilaselamuks ehitatud hoone J. Liivi tn 4 ja esimene spetsiaalne spordisaal Eestis, Tartu Terviseasutuse Loomise Seltsi võimla (1890) Tartus Lai tn 37. 1894. aastal valmis Aia tänaval Guleke ehitusplaanide alusel neorenessansi stiilis kahekorruseline aadlielamu, kus praegu asub Eesti Kirjandusmuuseum.

Arhitekt R. Guleke on projekteerinud meie koolimaja esimese ehitusjärgu, kui kool oli 1-korruseline hoone. Arhiivis säilinud jooniste põhjal ja vana koolihoone esimese korruse praegust välisilmet arvestades võib leida sarnasusi Guleke projekteeritud võimlahoonega Laial tänaval[15]. Võimlahoone on 19. sajandi lõpu ja 20. sajandi alguse arhitektuuri tellisklassitsismi iseloomulik näide. Ka Rakvere ja Kuressaare koolimajade hooned on tema kavandatud.[16] R. Guleke'se juurdeehitusprojekti (1. ehitusjärk) koopiad, mida säilitatakse Tartu Linnavalitsuse linnaplaneerimise ja maakorralduse osakonna arhiivis, on vaadeldavad siinse raporti lisas nr 1.

3.2. Artur Kirsipu (1897–1984)

Arhitekt Artur Kirsipu õppis arhitektuuri Peterburis, Tartu Ülikoolis ja Berliini Tehnikaülikoolis. Kirsipu on olnud enamasti teiste arhitektide projektide täiendaja või juurdeehituste looja. Meie koolihoone projekteerimise ajal töötas arhitekt Artur Kirsipu Tartu linnaarhitekti Arnold Matteuse abina[17]. Hiljem oli ta Tartu linnavalitsuse ehitusosakonna järelvalve arhitekt[18].

Tartu linnas on Kirsipu projekteeritud näiteks Eesti Üliõpilaste Seltsi (EÜS) hoone juurdeehitus. 1927. aastal ehitati seltsi majale juurde praegune saaliosa[19], elumaja Tähtveres, K. A. Hermanni tn 4[20]. Tuntuim näide Kirsipu töödest on Pauluse kiriku vasakpoolne tiibhoone 1931. aastast. Arhitektuuriajaloolane Mart Siilivask on leidnud, et Kirsipu looming võib olla saanud mõjutusi just Soome arhitektilt Eliel Saarinenilt (1873–1950), kes on projekteerinud Tartu Pauluse kiriku hoone[21].

---

15 Vt Kultuurimälestiste Riiklik Register, 2018.
16 Reinhold Guleke. (Järelehüüe.) – Päewaleht nr 7, 8. jaanuar, 1928, lk 3.
17 Tartu Pauluse Kogudus. Koguduse koduleht, 2018.
18 Maa Hääl: maarahva ajaleht, nr 51, 2. mai 1938.
19 Siilivask, M. 2006, lk 281.
20 Vt Kultuurimälestiste Riiklik Register, 2018.
21 Siilivask, M, lk 280-281.

Arhitekt Kirsipu loominguna on valminud aastatel 1929–1931 meie vana koolihoone juurdeehitusprojekt, mille järgi ehitati koolimaja kahekorruseliseks.[22] Hoonele lisandus ühe suurema muudatusena võimlemissaal (praegune nn väike saal). Lisaks ehitati välja keldrikorrus, uued klassiruumid ja avarad trepikojad ning mansardkorrus. Kirsipu arvestas hoone varasema tellisklassitsismi stiilis arhitektuuriga ja arendas edasi juba R. Guleke loodud iseloomulikke detaile. Eriti on seda märgata akende ja hoone fassaadi sümmeetria juures. Mansardkorrusel asus 3 korterit. Jooniste põhjal on näha, et neist 4- ja 2-toaline olid vannitoaga korterid, mis olid mõeldud koolijuhatajale ja majahoidjale. Lihtsama 1-toalise korteri kasutus arhiivimaterjalidest ei selgu. Kirsipu projektiga sai koolihoone ka moodsa veevärgi. Kirsipu jooniste hulgas on ka koolihoone kõrvalhoone projekt. Selle ehitise valmimise kohta pole täpsemalt midagi teada. A. Kirsipu juurdeehitusprojekti (2. ehitusjärk) koopiad, mida säilitatakse Tartu Linnavalitsuse linnaplaneerimise ja maakorralduse osakonna arhiivis, on vaadeldavad siinse raporti lisas nr 2.

3.3. Arnold Matteus (1897–1986)

Arnold Matteus oli Tartu linnaarhitekt aastatel 1926–1935. Sel ajal valmisid tema projektide järgi Tartu linna esinduslikumad hooned, nagu Eesti Panga Tartu osakonna hoone, Vanemuise teatri juurdeehitus, kommertskooli hoone (praegune Tartu Ülikooli Õpetajate Seminar) aadressil Salme tn 1a. Linnaarhitekti ametikohal jätkas ta ka hiljem. Aastatel 1944–1960 oli ta Tartu linna peaarhitekt.[23] Paljud purustatud kesklinna hooned ehitati taas üles Matteuse ehitusprojektide järgi, mis arvestasid nende varasemat ajaloolist ilmet. Teise maailmasõja lahingute käigus hävis ligi pool Tartu linna. Arnold Matteus juhtis linna taastamis- ja ümberehitustöid, tema eestvõttel rajati palju linnaparke ja tänavate haljastusprojekte.[24]

Arhitekt Matteuse projekteeritud on meie koolihoone kolmas ehitusjärk (praegune nn uus maja). Juurdeehitis valmis 1971. aastal. Sellega sai kool uue avara võimla ja söökla.[25] Lisaks ehitati tema kavandite järgi vana koolimaja mansardkorruse ruumid ümber klassiruumideks. Matteus pidi juurdeehitise juures järgima nõukogudeaegset koolihoone tüüpprojekti ja sellepärast erineb selle arhitektuur oluliselt vana koolihoone ehitusstiilist. Samas andis ta arhitektina oma parima, planeerides uue maja hoone kooli sisehoovi. Sellega säilitas ta vana koolihoone arhtektuuri väärikuse. Fotod A. Matteuse projekteeritud juurdeehitusest (3. ehitusjärk) on vaadeldavad siinse raporti lisas nr 3.

[22] Mart Reiniku Kooli koduleht, 2018.
[23] Kärdla, E. 2008, lk 38.
[24] Kärdla, E. 2008, lk 36–37.
[25] Mart Reiniku Kooli koduleht, 2018.

KIRJANDUS

Arhiiviallikad

Eesti Ajalooarhiiv (EAA), fond 3505.

Eesti Kultuurilooline Arhiiv (EKLA), fotokogu.

Tartu Linnavalitsuse linnaplaneerimise ja maakorralduse osakonna arhiiv (TLV), Aia tn 48 Algkool.

Triin Kuuse fotokogu (Kuusk 2018).

Kirjandus

Andresen, Lembit 2006. Eesti algkoolid. Ülesvõtteid aastatest 1930–1940. Tallinn: Avita.

Arhitekt 6 kuuks tingimisi vangi. (Teadanded) – Maa Hääl: maarahva ajaleht, nr 51, 2. mai 1938, lk 6. Kättesaadav: http://dea.digar.ee/article/maahaal/1938/05/02/34 (11.03.2018).

Kärdla, Eevi (koost) 2008. Tartu – minu linn. Arhitekt Arnold Matteuse mälestusi. Tartu: Tartu Linnamuuseum.

Mart Reiniku Kooli koduleht. Kättesaadav: www.reiniku.edu.ee (11.03.2018).

Reinhold Guleke. (Järelehüüe) – Päewaleht, nr 7, 8. jaanuar 1928, lk 3. https://dea.digar.ee/article/paevalehtew/1928/01/08/15 (11.03.2018).

Siilivask, Mart 2006. Tartu arhitektuur 1830–1918. Tartu: Eesti Ajalooarhiiv.

Talving, Hanno (koost) 2011. Eesti koolimajad. (Toim Mari Karlson) Tallinn: Tänapäev.

Tartu Pauluse kogudus. Koguduse koduleht. Kirikuhoone ajalugu ja arhitektuur 1910–1933. Kättesadav: http://tartupauluse.ee/kirikuhoone/ajalugu-ja-arhitektuur/1910–1933. (11.03. 2018).

Andmebaasid:

Kultuurimälestiste Riiklik register. Kättesaadav: https://register.muinas.ee (11.03.2018)

LISA 1. MART REINIKU KOOLI HOONE 1. EHITUSJÄRK

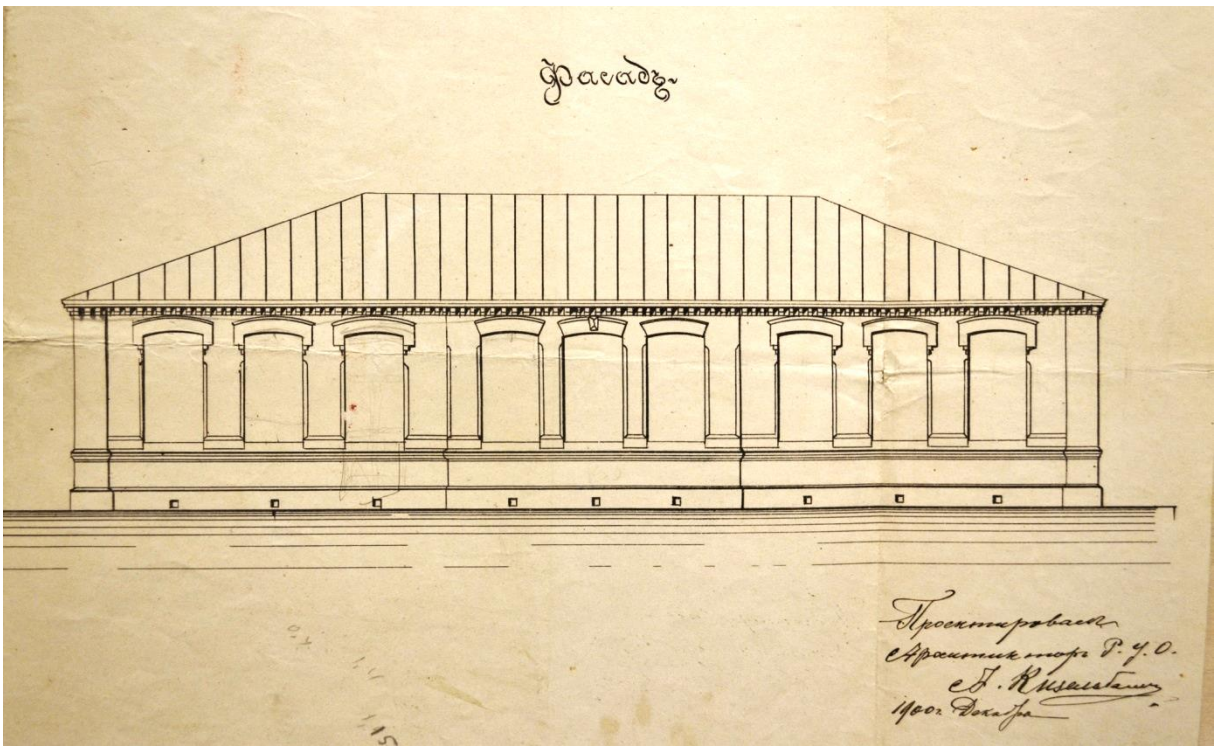

Foto 1. Koopia algkoolihoone algsest ehituskavandist, 1900. a. Fassaadijoonis. Arhitekt tundmatu. (TLV)

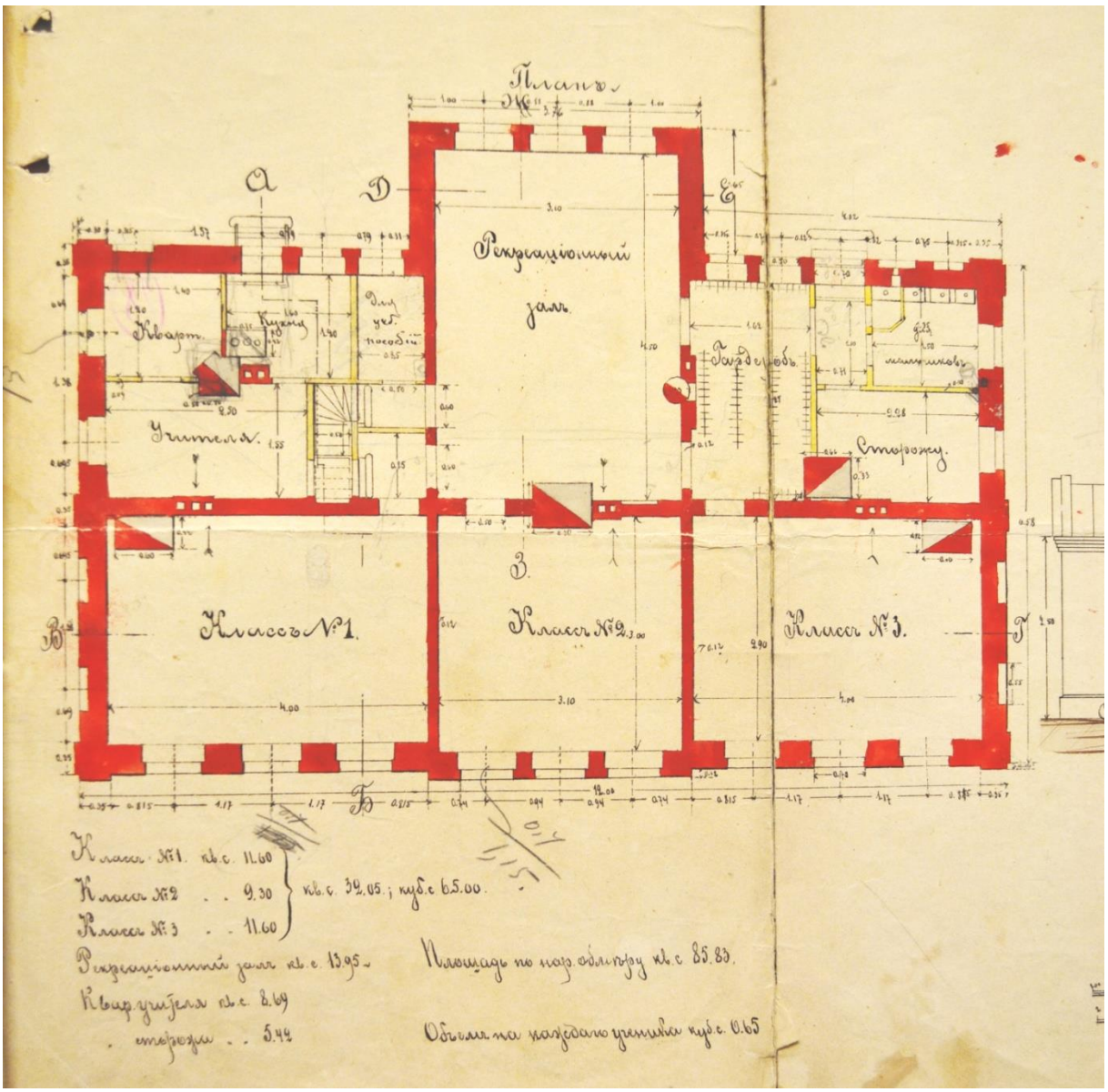

Foto 2. Koopia algkoolihoone algsest ehituskavandist, 1900. a. Arhitekt tundmatu. (TLV)

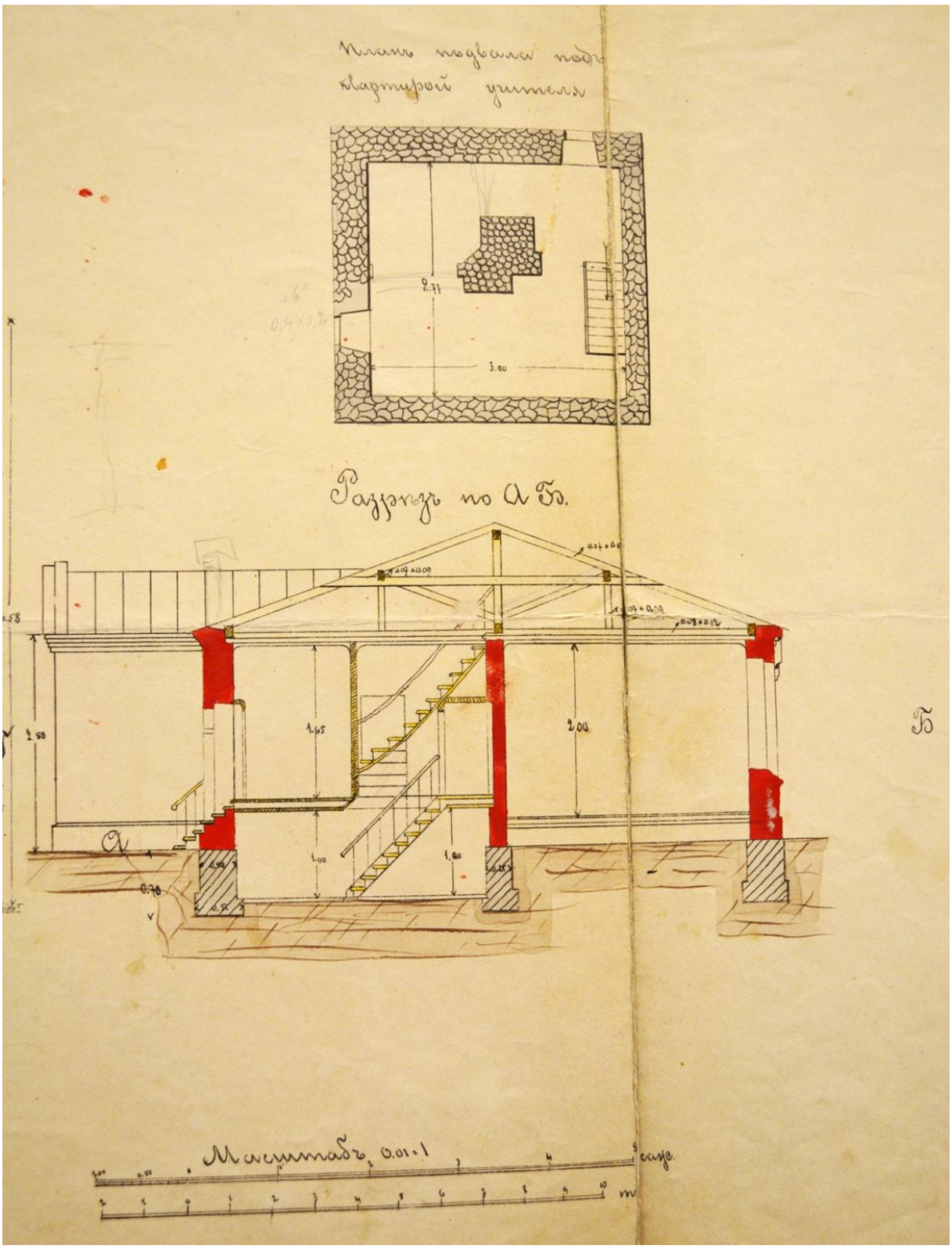

Foto 3. Koopia algkoolihoone algsest ehituskavandist, 1900. a. Arhitekt tundmatu. (TLV)

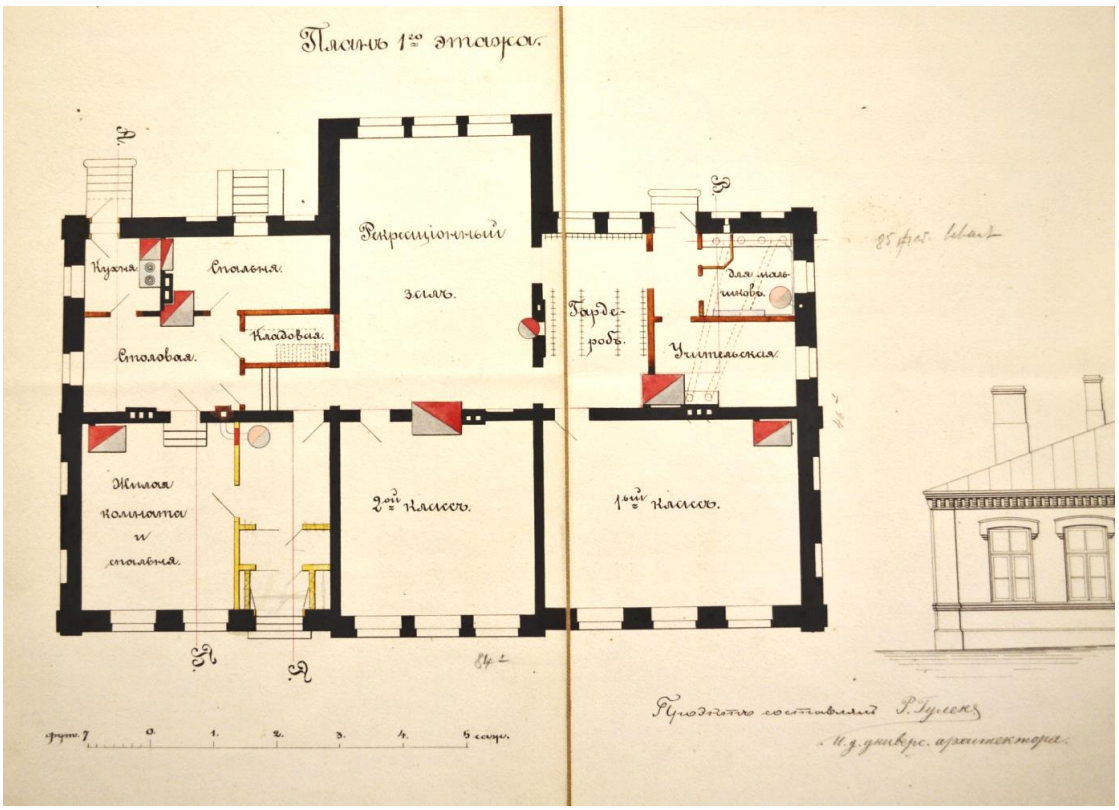

Foto 4. Algkoolimaja täiendatud projekt. 1900. a. Arhitekt R. Guleke. (TLV)

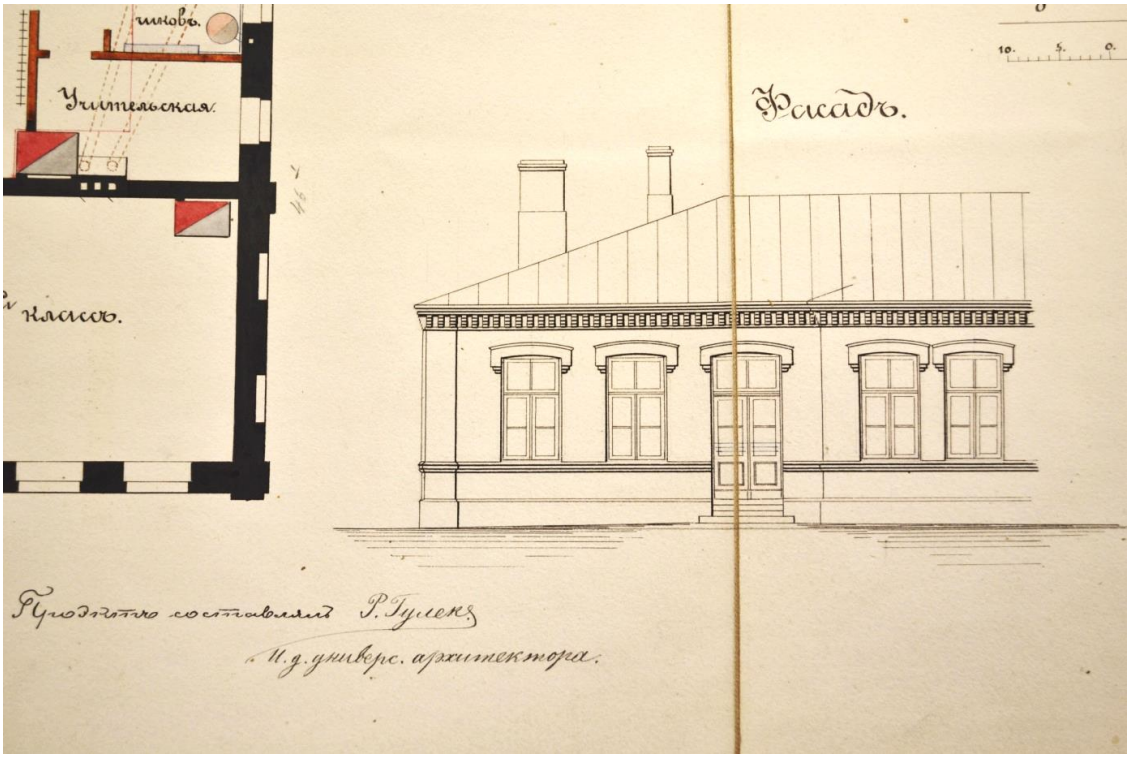

Foto 5. Koopia algkoolimaja täiendatud projektijoonistest, 1900. a. Arhitekt R. Guleke. (TLV)

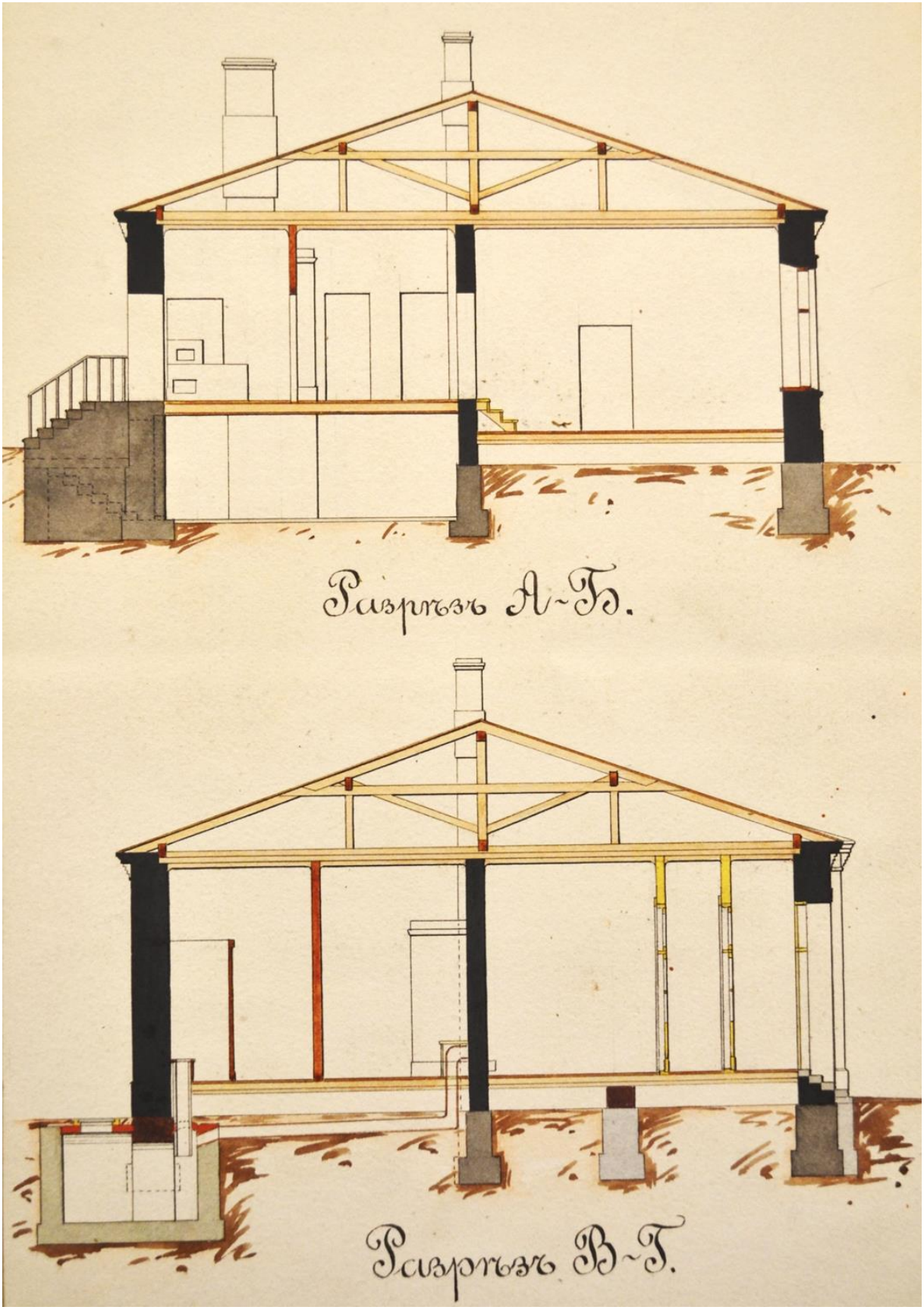

Foto 6. Koopia algkoolimaja täiendatud projektijoonistest, 1900. a. Arhitekt R. Guleke. (TLV)

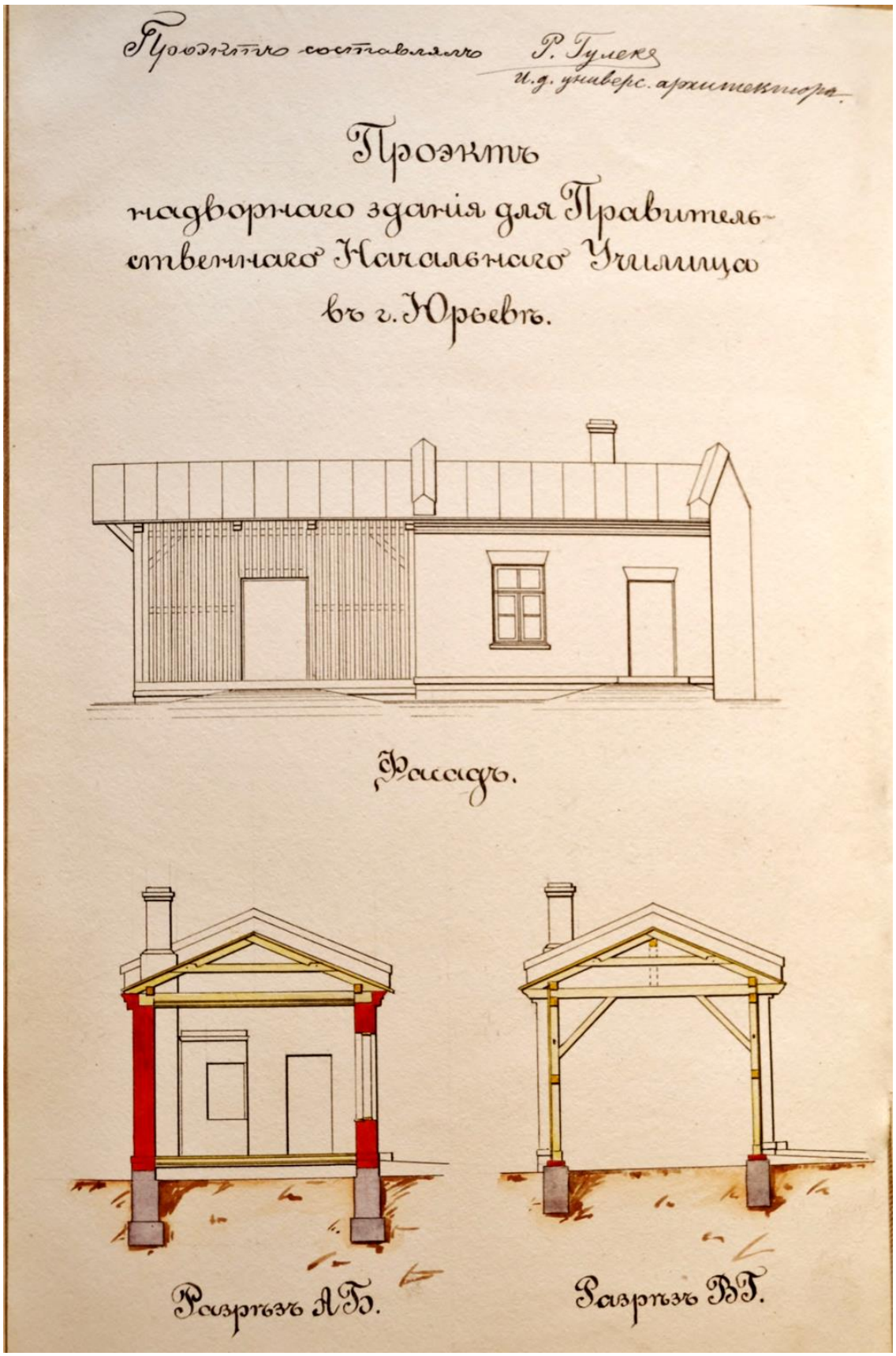

Foto 7. Koopia algkoolimaja kõrvalhoone projektijoonistest, 1901–1903. Arhitekt R. Guleke. (EAA 3505-1-17)

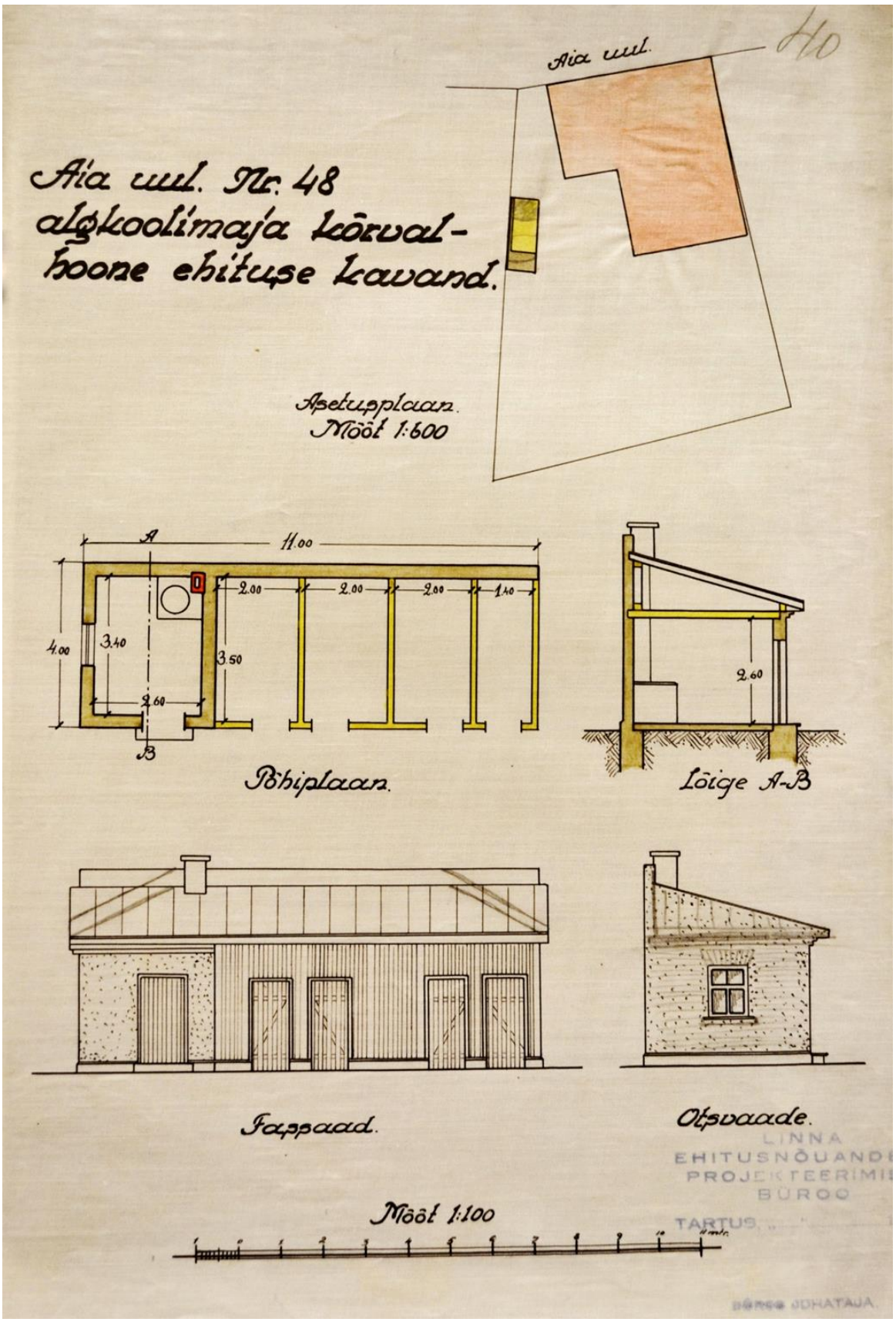

Foto 8. Koopia algkoolimaja kõrvalhoone projektijoonistest, 1930ndad. Arhitekt A. Kirsipu. (EAA 3505-1-17)

LISA 2. MART REINIKU KOOLI HOONE 2. EHITUSJÄRK

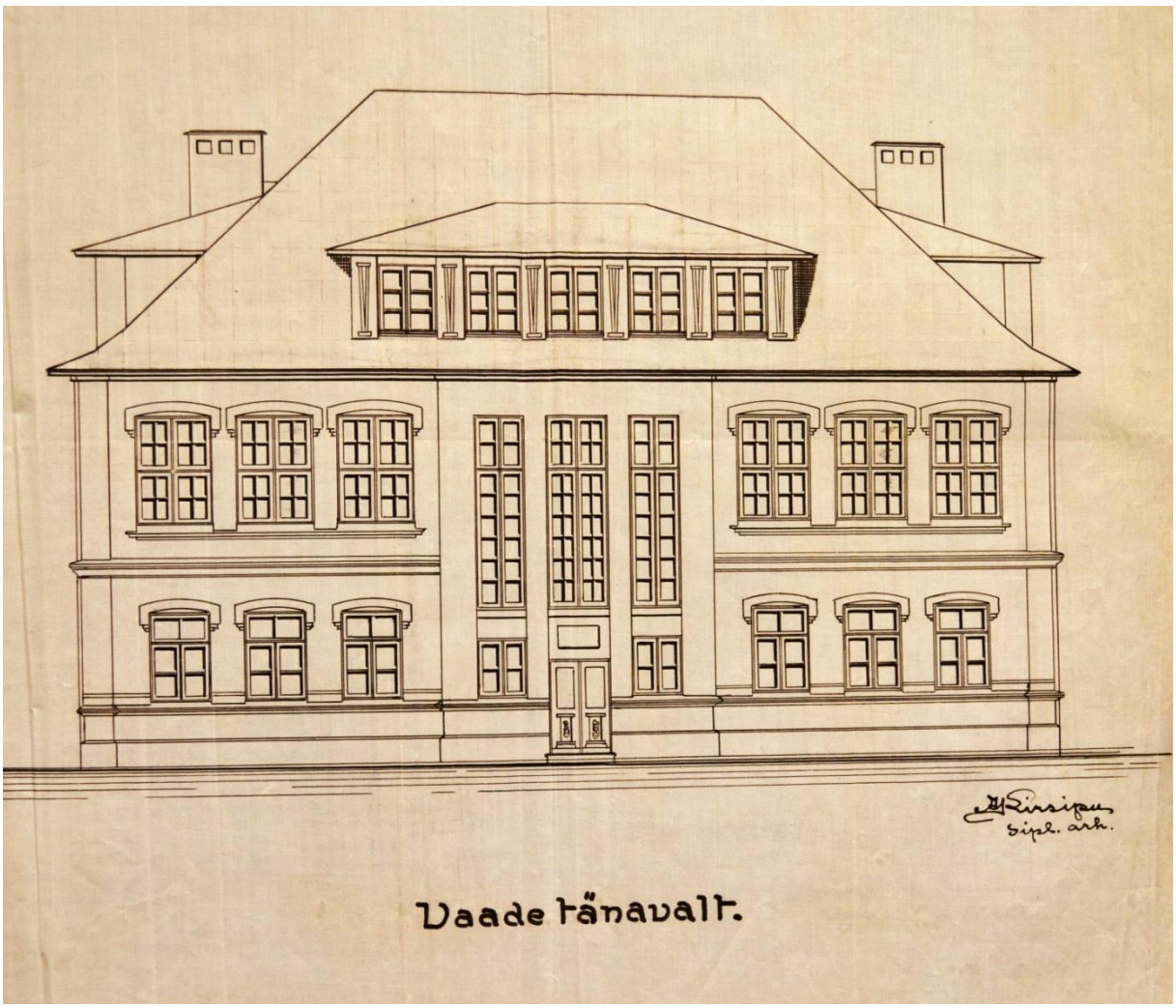

Foto 1. Koopia algkoolihoone juurdeehituse ehituskavandist, dateerimata. Aia tn 48. Fassaadijoonis. Vaade tänavalt. Arhitekt A. Kirsipu. (TLV)

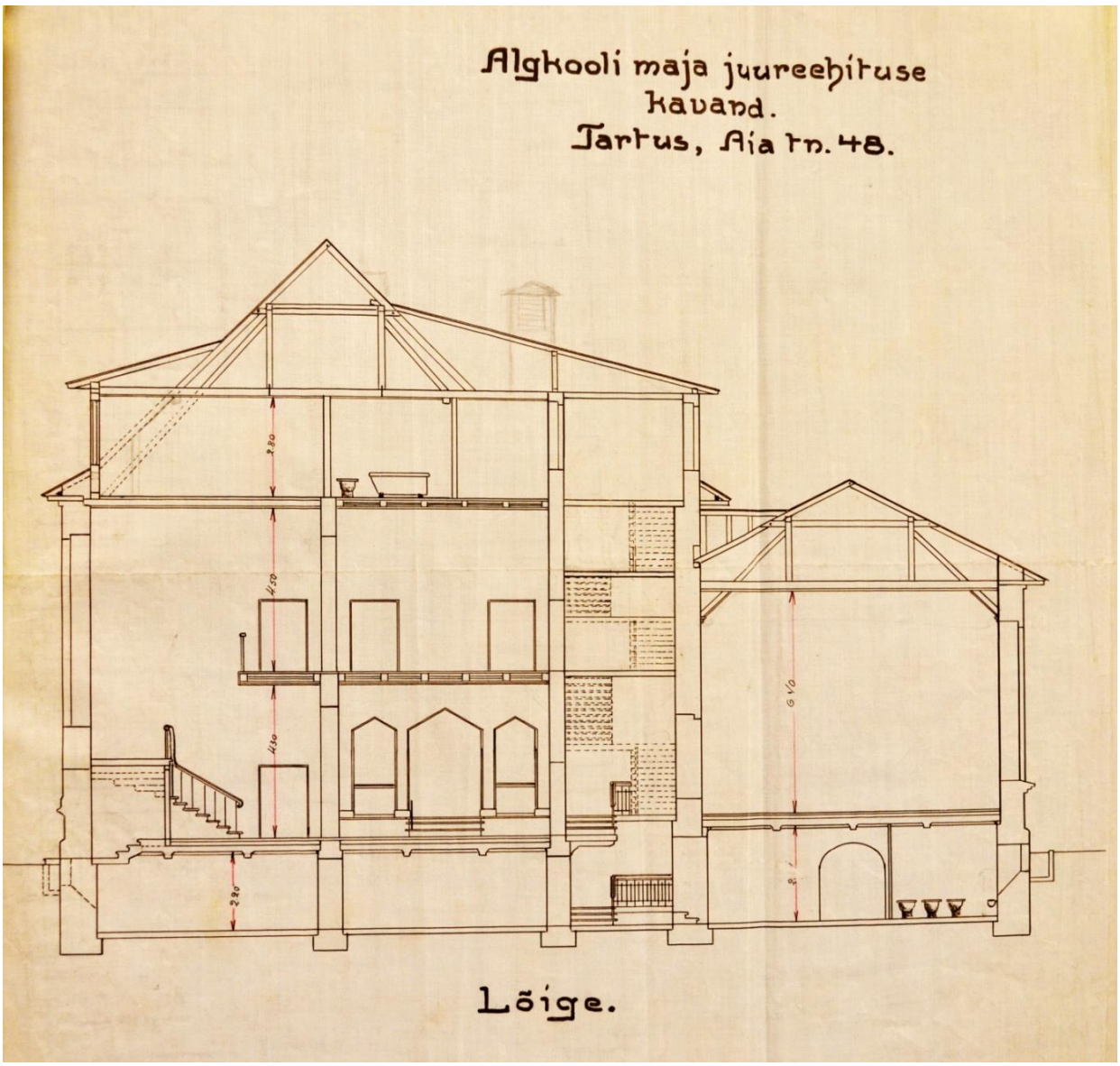

Foto 2. Koopia algkoolihoone juurdeehituse ehituskavandist, dateerimata. Aia tn 48. Ristlõige. Arhitekt A. Kirsipu. (TLV)

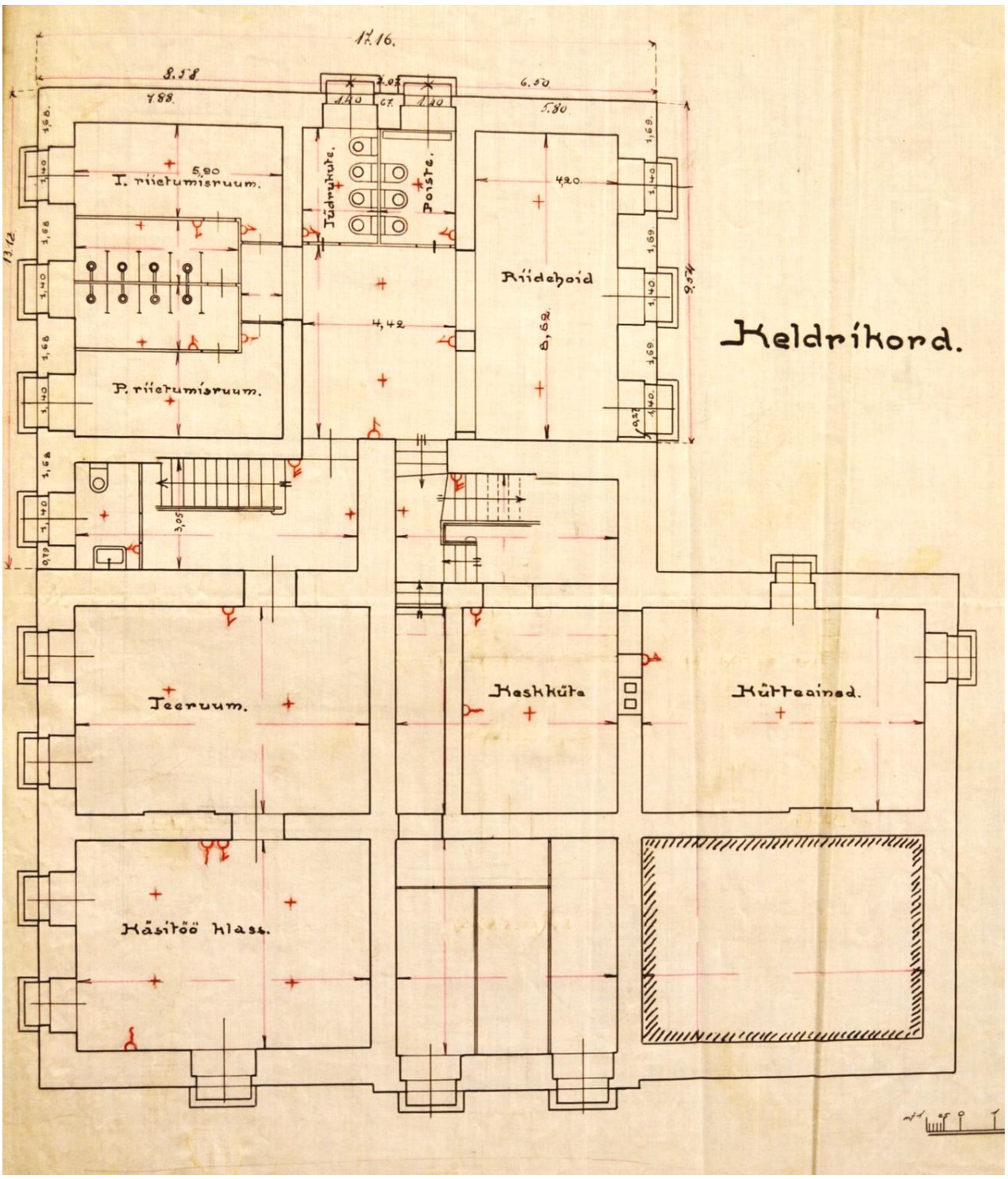

Foto 3. Koopia algkoolihoone juurdeehituse ehituskavandist, dateerimata. Aia tn 48. Keldrikorruse plaan. Arhitekt A. Kirsipu. (TLV)

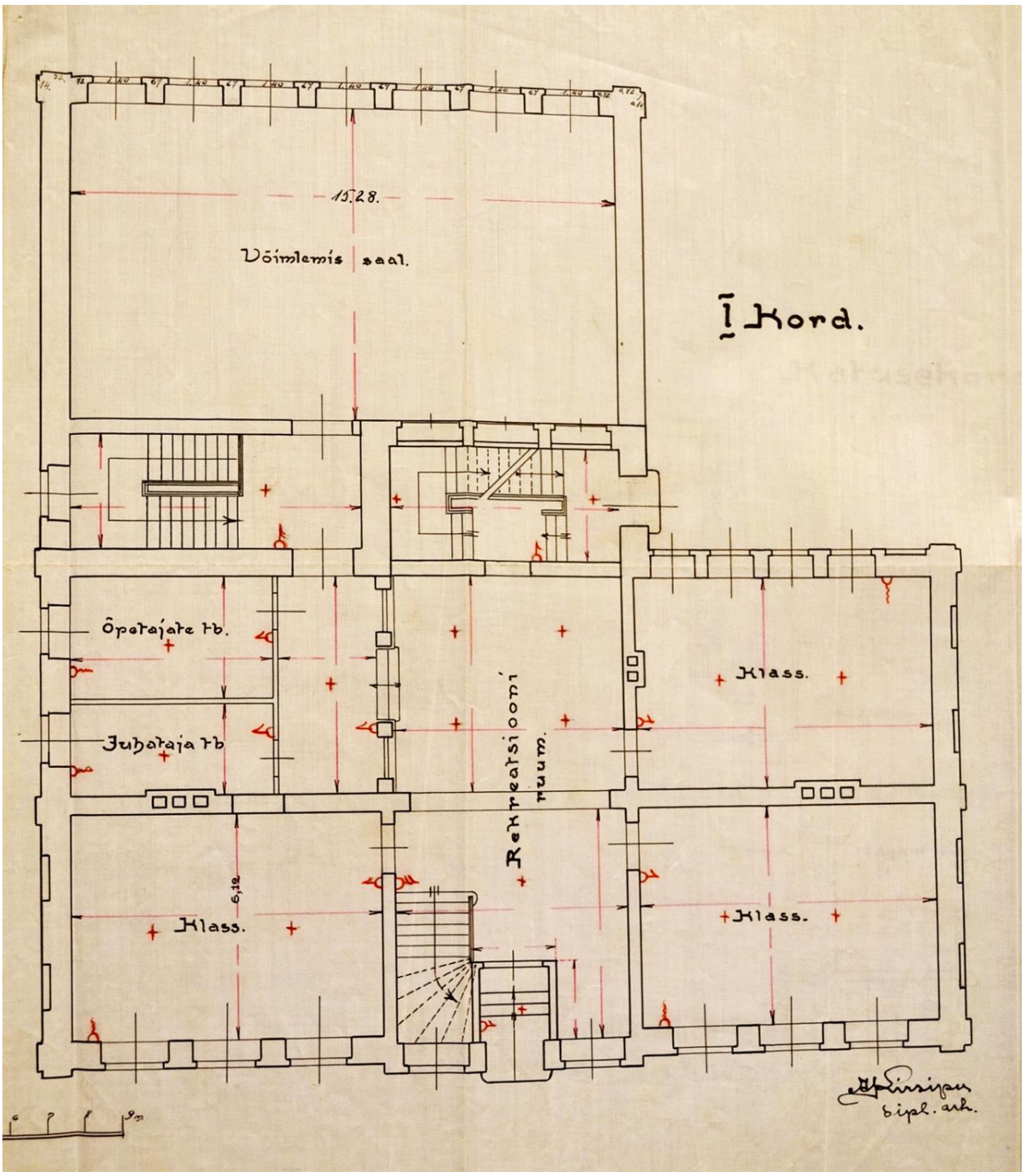

Foto 4. Koopia algkoolihoone juurdeehituse ehituskavandist, dateerimata. Aia tn 48. I korruse plaan. Arhitekt A. Kirsipu. (TLV)

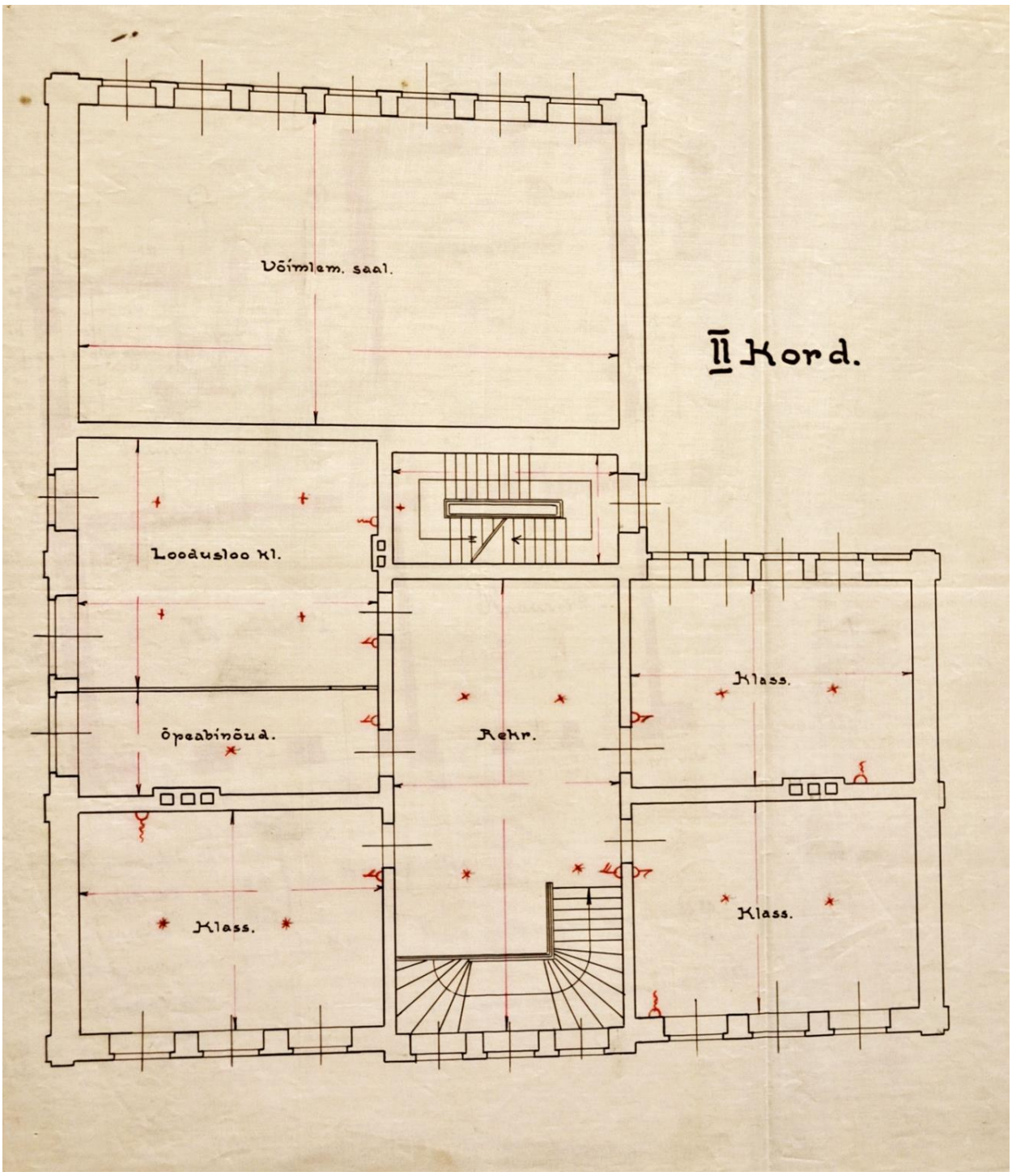

Foto 5. Koopia algkoolihoone juurdeehituse ehituskavandist, dateerimata. Aia tn 48. II korruse plaan. Arhitekt A. Kirsipu. (TLV)

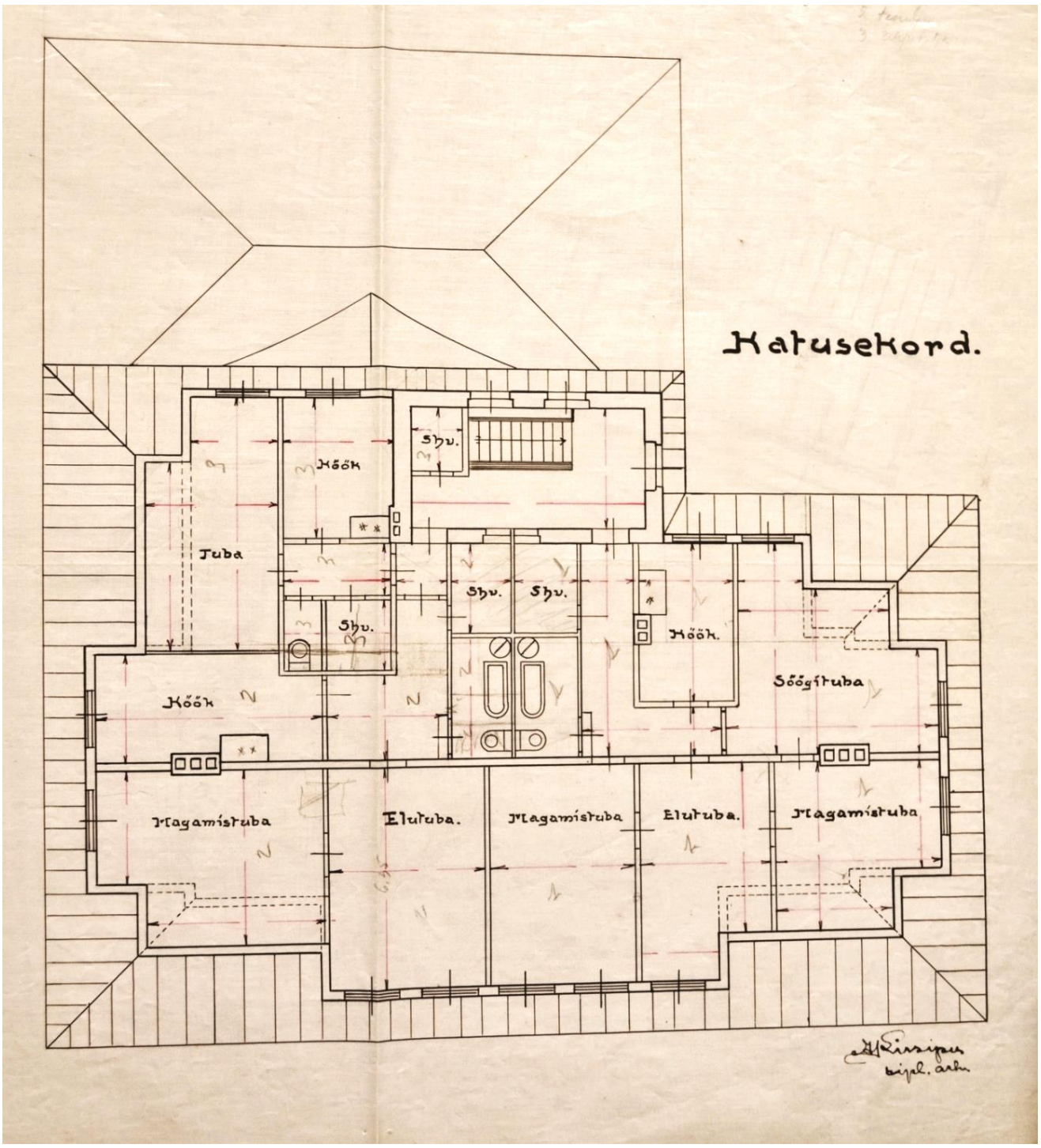

Foto 6. Koopia algkoolihoone juurdeehituse ehituskavandist, dateerimata. Katusekorruse plaan. Aia tn 48. Arhitekt A. Kirsipu. (TLV)

LISA 3. MART REINIKU KOOLI HOONE 3. EHITUSJÄRK

Fotod 1 ja 2. Mart Reiniku kooli 3. ehitusjärk. Arhitekt A. Matteus. (Kuusk, 2018).

LISA 4. LINOOLLÕIGE „TARTU IX ALGKOOL“

Foto 1. Töö autori loovtööna valmistatud linoollõike „Tartu IX Algkool“ üks tõmmiseid.